

Madarak és Fák Napi Hírlevél

Zölderdő Környezetvédő és Szépítő
Egyesület és NYME Apáczai Csere
János Kar Neveléstudományi és Szociál-
is Képzési Intézet

Természetismereti vetélkedő Madarak és Fák Napja alkalmából

A Zölderdő Egyesület és az Apáczai Kar 2015-ben is szeretettel várja győri általános iskolák alsó tagozatos osztályait (csoportjait) a Madarak és Fák Napja alkalmából szervezett vetélkedőre a Győr-Kisbácsán található Sztádsdomb Fűvészkertbe.

- **A program időpontja:** 2015. május 8. (péntek)
- **A vetélkedő időtartama:** 9 órától 14 óráig
- **A program helyszíne:** Sztádsdomb Fűvészkert; Győr-Kisbácsa (Sztádsdomb és Kosztolányi utca kereszteződés). Busszal a 11-es járáttal a Dombhát utcai megállóig, majd onnan gyalogosan közelíthető meg. (kb. 700 m/8 perc)

A vetélkedő során a csapatok az Apáczai Kar Erdőpedagógia projektjének hallgatói által összeállította feladatokat oldanak meg. A feladatokat a tanösvény mentén lévő állomásokon osztottuk szét, törekedve arra, hogy a tudást felmérő feladatok mellett különféle ügyességi és játékos feladatok is legyenek.

A vetélkedő első három helyezett osztálya tárgyjutalomban részesül, melyet a Zölderdő Környezetvédő és Szépítő Egyesület ajánlott fel.

A jelentkező osztályoktól kérjük, az alábbi módon készüljenek a programra:

- Találjanak ki csapatnevet és egy rövid, néhány soros indulót!
- Kérjük, a természetben való tevékenységre alkalmas öltözéken kívül hozzanak magukkal íróeszközt egyes feladatok megoldásához.

A vetélkedőre jelentkezni 2014. április 30-ig lehetséges.

Jelentkezés:

Lampert Bálint tanársegédnél (termeszetharar@atif.hu)

AZ év madara 2015: búbos banka (Upopa epops)

Rigónál nagyobb, tarka tollruhájú madár. Fején jellegzetes, sugarasan felmereszthető tollbóbítát visel, amely nyugalmi állapotban a tarkóra simul.

A felnőtt egyedek feje, nyaka és egész alsóteste világos rozsdássárga. A hát és a szárnyak feketék, sűrű fehér haránt-sávozással. A farok fekete. A faroktollak közepén széles fehér harántsáv húzódik. A bóbíta tollai rozsdavörösek. A csőr enyhén lefelé ívelt, hosszú, csipesszerű és fekete.

Tudományos elnevezése (Upopa) hangutánzó szó, jellegzetes „up-up-up”-ra emléktető hangjáról kapta.

Élőhelye

Eredeti élőhelye a fákkal, facsoportokkal tarkított sík és dombvidéki nyílt területek, de jól alkalmazkodott a legeltetés, földművelés által átalakított kultúrtájhoz, beleértve a tanyasi, falusi környezetet és a városokat is, ahol táplálkozó- és fészkelőhelyet egyaránt talál.

Táplálkozása

A talajon keresgélve, a rövid fűvű gyepet, a háztáji veteményesek és (elsősorban vonulásban) a szántók laza talaját szondázva vadászik főként férgek, rovarokból és rovarlárvákból, kisebb részt apró gerincesekből, gyíkokból és kismacskákból álló táplálékára.

Hosszú, hajlott csőre ideális eszköz a homokos és a mezőgazdasági területek, konyhakertek puha talajának, a mezei tücsök és lőtücsök („lötétű”) járatainak szondázására, ezért ez a két természetes rovarfaj előkelő helyet foglal el a zsákmánylistáján.

Vonulása

Óriási elterjedési területének mintegy felén állandó. Az Európai állomány Portugália és Spanyolország déli régiója kivételével vonuló, a telet Afrika Szaharától délre húzódó területein tölti. Az őszi vonulás dandárja hazánkban augusztus-szeptemberre esik, tavasszal az első példányok már márciusban megérkeznek Magyarországra, de a hazatérés egészen április végéig elhúzódik.

Szaporodása

Üregekben, harkály által készített odúban, emberi településeken fészkel. Fészkealj 5–8 tojásból áll, melyen csak a tojó 16–19 napig kotlik. A kirepülés a kikelés után 26–27 nappal történik. A fészke közvetlen környékére piszkít innét származik néhány népi elnevezése: bűdös banka, gajmadár. További népi nevek: babuta, babuka, budoga, bugybóka, dutka.

Hazánkban védett, eszmei értéke: 50 000Ft

Az év fája 2015: kocsányos tölgy (*Quercus robur*)

A kocsánytalan tölgygel váltakozva Európa nagy részének uralkodó tölgyfaja. A Kárpát-medencében élő hét tölgyfaj egyike.

Megjelenése

A magányos fák koronája magasan boltozatos és széles, félgömb, illetve gömb alakú, csaknem a törzsig visszazárt, tömött és egyenletesen leveles. Ágrendszere feltörekvő, ágai messze szétterülnek.

Zárt állományban 45 m-t is elérő, egyenes törzsű, keskeny koronájú fa. Kérge mélyen barázdált, sötét színű. A fiatal fák kérge még sima, később finom barázdák jelennek meg rajta, és ezek mély repedésekké fejlődnek.

Levele, virága és termése

A levéllemeze visszás-tojásdad, a levél rövid nyelű, majdnem nyél nélküliek (2–6 mm), szinte ülők. A levéllemez tagolt, mértéke a lemez csúcsától a válla felé haladva nő, karéjostól egészen az osztottig. A levélszél ép.

Porzós virágzata 2–4 cm hosszú. A porzós virágok barkavirágzatba rendeződnek. Apró, termős virágai 1–5-ösével közös, hosszú nyélen ülnek.

A pikkelyes, csészeszerű kupacsban fejlődő makkok hosszú nyél végén nőnek. Ez a nyél a kocsány; erről kapta a nevét a faj. A lehullott makk számos állat csemegéje, sok erdőlakó gerinces faj fő késő őszi tápláléka, ezért csak kevés jut el a tavaszi csírázásig.

E probléma kezelésére a tölgyek kb. 10 évente ún. „bőség évet”, tartanak, amikor olyan nagyszámú makkot teremnek, amiből biztosan szépszámmal marad csíráképes makk tavaszra.

Előfordulása

Alföldjeinken főleg az ártereken találkozunk vele, de előfordul homokvidékeken, sőt a szikek kevésbé sós területein is. Dombvidéken elsősorban a völgyekben találja meg a megfelelő életfeltételeket. Hegyvidéken 400–800 m között.

Felhasználása

Makkját korábban a sertésekkel etették (makkoltatás); olaja nem szárad. Gubacsából vas hozzáadásával tintát készítettek. Fája sötétbarna, kemény, ellenálló, szép rajzolatú, értékes. Kérgében sok a cseranyag.

Gyógyászati felhasználása

A fa fiatal ágainak kergét a tavaszi, kora nyári hónapokban gyűjtik. Cserzőanyag tartalmának köszönhetően kiváló összehúzó hatású szer, főzetét fürdők és borogatások formájában nedvező bőrbetegségek, lábizzadás, aranyér és szájüregi gyulladások kezelésére használják. Hasmenés és gyomor-bélhurut esetén belsőleg ritkán alkalmazzák. A fa levelét is hasonló célokra használják, csak a levél valamivel kevesebb hatóanyag-tartalommal rendelkezik.

Játékos feladatok Madarak és Fák Napja programhoz

Erdei tápláléklánc

1. Írd az élőlények képei alá a nevüket! Ha ezzel végeztél, készíts táplálék láncot a megadott élőlények felhasználásával!

Segítségképpen megadjuk azoknak az állatoknak a neveit: egerészölyv, kocsányos tölgy, erdei pocok, szécinege, kaszáspók, nyest, erdei vöröshangya, hóvirág, zöld küllő, búbos banka

Próbálj meg legalább három táplálékláncot összeállítani a fent szereplő élőlényekből! A táplálékláncokat, írd egymás alá!

1. tápláléklánc:

2. tápláléklánc:

3. tápláléklánc:

Javítsd ki a mondatokat!

1. Libát lehet vele fogatni.
2. Medvét bundájáról, embert barátjáról lehet megismerni.
3. Nyeli, mint tyúk a nokedlit.
4. Egér mondja nyúlnak, hogy nagyfejű.
5. Várja, hogy a sült tojása szájába repüljön.
6. Sok kecske disznót győz.
7. Ha már disznó, legyen kövér.
8. Vak kakas is talál szemet.
9. Ritka, mint a fehér galamb.
10. Sokat akar a majom, de nem bírja a farka.
11. Egy gólya nem csinál nyarat.
12. Férge, mint a kolibri.
13. Jobb ma egy veréb, mint holnap egy sas.
14. Ágyúval lő várra.
15. Azt csiripelték a szomszédok.

Legyél Te is a természet őrzője!

Az emberek viselkedése nagy hatással van a vadon élő állatokra és növényekre. Az emberek sokszor nem is tudják, hogy mekkora károkat okoznak.

Válaszd ki a helyes megoldásokat!

1. **Mit teszel, ha látod, hogy a védett területen szedik a nagy tömegben nyíló virágokat?**
 - a. én is szedek
 - b. udvariasan megkérem őket, hogy hagyják abba
 - c. megverem őket
2. **Látod, hogy valaki letér az ösvényről. Mit teszel?**
 - a. nem törődöm vele, egy ember nem tesz sok kárt
 - b. megmondom, hogy vagy visszamegy a kijelölt ösvényre, vagy menjen haza
 - c. megmagyarázom miért fontos, hogy a védett területen csak a jelzett ösvényeken járjunk
3. **Látod, hogy valaki széles mozdulatokkal integet ki egy leshelyről. Mit teszel?**
 - a. odakiabálok neki, hogy hagyja abba
 - b. visszaintegetek
 - c. megmagyarázom, hogy ezzel elriasztja a madarakat
4. **Valaki sárkányt szeretne eregetni. Mit teszel?**
 - a. nem engedem meg, mert elriaszthatja a madarakat
 - b. én is előveszem az enyémet
 - c. megengedem, hátha idevonz néhány ritka madarat
5. **Valaki felajánlja, hogy összeszedi a száraz fákat a védett erdőből. Mit teszel?**
 - a. megengedem, ha fizet érte a természetvédelmi területnek
 - b. nem engedem meg, hiszen az elszáradt fákból sok rovar él
 - c. megkérdem a főnökömet

Kösd össze a madaras-sás szólásokat- közmondásokat a jelentésükkel!

Bagoly mondja verébnek, hogy nagyfejű.

Vaksi, mint a bagoly nappal.

Holló a hollónak nem vájja ki a szemét.

Madarat tolláról, embert barátjáról.

Árnyékaért becsüld a vén fát.

Addig kell a fát egyenesíteni, míg fiatal.

Aki magas fára kapaszkodik, nagyot eshet.

Nem látja a fától az erdőt.

Nem látja a dolgok lányegét, azt, hogy mi a legfontosabb.

Minél nagyobbakat akar változtatni az életén valaki, annál többet veszíthet.

Nem veszi észre, hogy mi történik körülötte.

Akik összetartoznak, nem bántják egymást.

Másokat bírás, pedig ő is olyan, nem különbözik,

Olyan az ember, amilyen barátot választ magának.

Az idős embernek is van értéke, csak meg kell találni.

Mindenkit gyermekkorában lehet a legjobban tanítani.

A feladatot összeállította: Paár Tímea és Petrus Bernadett

Találós kérdések (gyűjtötte: Árvay Kitti és Balogh Evelin)

Lombot hajtok, árnyat adok,
Köszöntöm a fényes napot.
Ágaim közt fészket rejtek,
Kisfiókák benne kelnek. Mi az?

Ágról, ágra, fákról, fákra fűgén, vígan szökkenek.
Ám legvígabb akkor vagyok, hogyha diót törhetek.
Szeretem a mogyorót is, a rügyet is megeszem!
Találjátok ki gyerekek, hogy mi lehet a nevem.”

„Fúr, farag, de mégse ács,
Kopog, mint a kalapács.
Fák, doktora, orvosa,
Erdőben az otthona.”

Oda megyek gyűjtögetni,
ahol vannak morzsák,
Így marad a porszívóban
üresen a porzsák.

